

Олександр Мироненко,
начальник відділу кадрів
прокуратури Вінницької області

УДК 343.121

Вплив спеціальних умов Застосування та обставин, які при цьому враховуються, на обрання запобіжного заходу

Законність застосування запобіжних заходів цілком залежить від усвідомлення правозастосовними суб'єктами умов застосування таких заходів та обставин, які при цьому враховуються. Тому правильне та повне розуміння цих умов та обставин створює підстави для обґрунтованого обрання найбільш ефективного запобіжного заходу до конкретного підозрюваного, обвинуваченого.

Розгляду проблемних питань застосування запобіжних засобів у кримінальному судочинстві у різні часи були присвячені роботи таких науковців, як Ю. М. Грошевий, Т. В. Дан-ченко, З. Д. Енікєєв, З. З. Зінатулін, В. А. Михайлов, О. П. Кучинська, В. Т. Маляренко, В. О. Попелюшко, А. Н. Толочко, М. Ю. Бездольний, Г. І. Глобенко, В. М. Тертишник А. В. Захарко, В. В. Рожнова, М. М. Сербін, В. В. Сташис, О. П. Рижаков, О. І. Тищенко, О. А. Губська, О. Г. Шило, І. Яковець та інші. Проте саме питання про умови застосування запобіжних заходів та обставин, які враховуються при цьому, у літе-

ратурі залишаються малодослідженими та дискусійними.

Метою цієї статті є: визначити спеціальні умови застосування запобіжних заходів та обставин, які враховуються при цьому, а також проаналізувати характер їх впливу на обрання конкретного виду запобіжного заходу.

В. Мельников вважає, що запобіжний захід обирається за умови наявності на те підстав [1, с. 40]. Тобто, по суті ототожнює умови з підставами застосування запобіжних заходів.

В Юридичній енциклопедії, навпаки, зазначено, що умови в сукупності з іншими об'єктами входять до поняття «підстав» [2, с. 552].

На нашу думку, все ж такі необхідно відокремлювати умови від підстав застосування запобіжних заходів. Під підставами слід розуміти обставини й факти, що забезпечують застосування цих заходів. А умови це загальні передумови, з якими процесуальний законом пов'язує можливість застосування запобіжного заходу.

О. П. Рижаков вважає умовами застосування запобіжних заходів на-

ступні: після порушення кримінальної справи; наявність підстав; запобіжні заходи застосовуються лише до підозрюваного, обвинуваченого, підсудного та засудженого; наявність у справі доказів, що викривають особу у вчиненні злочину [3, с. 270].

Як вірно зазначив А. В. Захарко, правильно розрізнити умови застосування запобіжних заходів взагалі й умови застосування конкретних видів запобіжних заходів, іншими словами, загальні й спеціальні умови застосування запобіжних заходів [4, с. 45].

На нашу думку, до загальних умов застосування запобіжних заходів правильно було віднести деякі умови, визначені О. П. Рижаковим, проте з певними уточненнями. Отже, першою умовою застосування запобіжних заходів є наявність початого кримінального провадження. Кримінальне провадження розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування (ст. 214 КПК).

Також, згідно ст. 132 КПК до клопотання слідчого, прокурора про застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання. Це безумовно стосується і запобіжних заходів і є обов'язковою умовою взагалі розгляду цього питання слідчим суддею.

Таким чином, такі суттєві обмеження конституційних прав особи у кримінальному провадженні, які можуть мати місце при застосуванні до неї запобіжних заходів, може мати

місце лише за умови розпочатого кримінального провадження і тільки в її рамках.

Другою умовою застосування запобіжних заходів є наявність у кримінальному провадженні підозрюваної, обвинуваченої особи або особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння. Запобіжні заходи, згідно ст. 177 КПК можуть бути застосовані лише до підозрюваного, обвинуваченого. Застосування таких заходів до свідків або потерпілих чи інших учасників кримінального провадження є неприпустимим.

Слід зазначити, що особа вважається підозрюваною коли їй у порядку, передбаченому статтями 276-279 КПК, повідомлено про підозру, або коли особу затримано за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Обвинуваченою особа вважається з моменту передання обвинувального акту до суду і до набрання законної сили вироку суду щодо неї (ст. 42 КПК).

Щодо осіб, які вчинили суспільно-небезпечне діяння, то до них належать особи, щодо яких ведеться провадження щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру. Щодо першої категорії, діючий КПК передбачає застосування такого запобіжного заходу як поміщення у приймальник-розподільник для дітей (ч.4 ст. 499 КПК), щодо другої, – передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом або поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають її небезпечну поведінку (ст. 508 КПК). Нажаль, діючий КПК не визначає моменту набуття цими особами свого статусу. Вважаємо, що такі особи набувають свого статусу з моменту встановлення факту вчинення особою: суспільно небезпечного діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності або вчинення у стані осудності, але особа захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку (ст. 503 КПК); або

вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, яка після досягнення одинадцятирічного віку але до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність (ст. 498 КПК). Питання регламентації моменту набуття цими особами свого статусу вимагає додаткової врегулювання у КПК, оскільки існуючий стан речей часом призводить до порушень прав та законних інтересів таких осіб та їх законних представників.

Отже, лише після набуття особою статусу підозрюваного, обвинуваченого або особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, можливо взагалі поставити питання перед слідчим суддею, судом про застосування запобіжного заходу.

Для застосування кожного окремого запобіжного заходу в новому КПК передбачено наявність спеціальних умов, з яким закон пов'язує можливість застосування того чи іншого заходу. Спеціальні умови застосування запобіжних заходів необхідно розглядати окремо щодо кожного з видів запобіжних заходів. До речі, законодавець передбачив спеціальні умови застосування не для всіх видів запобіжних заходів. Ці умови зокрема передбачені КПК до таких найбільш суворих запобіжних заходів як: затримання, домашній арешт, тримання під вартою, поміщення до приймальника-розподільника.

Так, згідно ч. 2 ст. 181 КПК домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі.

Затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду може бути здійснено також лише щодо особи, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі (ч. 1 ст. 208 КПК).

Отже, якщо санкція статті КК України за злочин, у вчинення якого

підозрюється чи обвинувачується особа, такого покарання не містить, то застосовувати домашній арешт до такої особи або затримати таку особу неможливо у такому кримінальному провадженні. Це обумовлено тим, що такі суттєві обмеження прав підозрюваної або обвинуваченої особи, які передбачає застосування таких суворих запобіжних заходів, не можуть мати місце у разі вчинення злочинів невеликої тяжкості, за які навіть не може бути застосовано позбавлення волі. В даному випадку законодавцем дотримується принцип співрозмірності покарання з обмеженнями, у зв'язку із застосуванням запобіжного заходу, що відповідає ч. 3 ст. 132 КПК.

Слід зазначити, що КК України передбачає досить багато злочинів, за які санкції передбачають покарання, не пов'язанні із позбавленням волі. Так, наприклад, за такі злочини як умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 124 КК), умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125 КК), побої і мордування (ст. 126 КК), необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128 КК), необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128 КК), експлуатація дітей (ст. 150 КК), примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК), перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ст. 171 КК), шахрайство (ст. 190 КК) та багато інших злочинів (у своїх перших частинах статей КК), не передбачено покарання у виді позбавлення волі.

Найбільш розширене коло спеціальних умов КПК передбачає для застосування найбільш суворого запобіжного заходу - тримання під вартою. Зокрема, ч. 2 ст. 183 КПК передбачає, що запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не може бути застосований, окрім як:

1) до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину,

за який законом передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, - виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК, буде доведено, що підозрюваний, обвинувачений не виконав обов'язки, покладені на нього при застосуванні іншого, раніше обраного запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує;

2) до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років, виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК, буде доведено, що, перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкодила кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

3) до раніше не судимої особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років, - виключно у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК, буде доведено, що перебуваючи на волі, ця особа переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкодила кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру у вчиненні іншого злочину;

4) до раніше не судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років;

5) до раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад три роки;

6) до особи, яку розшуковують компетентні органи іноземної держави за кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким може бути вирішено питання про видачу особи (екстрадицію) такій державі для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, в порядку і на підставах, передбачених розділом IX КПК або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Отже, зважаючи на те, що взяття під варту є виключним і найбільш суворим запобіжним заходом, він застосовується, по-перше, тоді, коли є всі підстави вважати, що інші, менш суворі запобіжні заходи можуть не забезпечити виконання підозрюваним, обвинуваченим процесуальних обов'язків і належної поведінки, а, по-друге, - лише при дотриманні зазначених у ч. 2 ст. 183 КПК обмежень. У цій нормі надається вичерпаний перелік осіб, до яких може бути застосований цей запобіжний захід, і наводяться певні умови його застосування. Наведений перелік розширеному тлумаченню не підлягає.

Таким чином, законодавець за допомогою запровадження таких спеціальних умов застосування цього запобіжного заходу намагається суттєво обмежити застосування тримання під вартою до підозрюваних та обвинувачених. Це обумовлено тим, що цей захід полягає в примусовій ізоляції особи та поміщення її на певний строк до відповідної установи із певним режим тримання, який суттєво обмежує прав цієї особи. Такий захід дуже негативно впливає на підозрюваних, обвинувачених і тому він повинен застосовуватися лише у виключних випадках. Тим самим КПК сприяє гуманізації кримінального провадження, зберіганню соціальних зв'язків підозрюваних, обвинувачених, їх подальшому виправленню та гарантує дотримання принципу забезпечення права на свободу та особисту недоторканість (ст. 29 КУ, ст. 12 КПК).

І останнім запобіжним заходом, щодо якого у КПК передбачено спеціальну умову його застосування, це поміщення у приймальник-розподільник для дітей (ч. 4 ст. 499 КПК). Такою умовою є вчинення особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності, суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке КК України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, тобто тяжкого чи особливо тяжкого кримінального правопорушення. Це найбільш суворий захід, який може бути застосований до такої особи на підставі ухвали слідчого судді, суду лише за наявності підстав передбачених ст. 499 КПК та якщо жоден із більш м'яких заходів не може запобігти ризикам, передбаченими ст. 177 КПК.

Застосування запобіжного заходу за новим КПК вимагає від слідчого судді або суду мудрості, виваженості, сміливості і небайдужості до долі особи, щодо якої вирішується це питання. Одним із важливих факторів, що мають сприяти цьому є розширення законодавцем кола обставин, що враховуються при обранні запобіжного заходу. Як зазначено в ст. 178 КПК, при вирішенні питання про обрання запобіжного заходу, слідчий суддя, суд на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов'язаний оцінити всі ці обставини в сукупності, тобто, з урахуванням всіх наявних у конкретному провадженні обставин, обрати саме той запобіжний захід, який здатний запобігти ризикам, зазначених у статті 177 КПК.

В першу чергу слідчий суддя, суд повинні врахувати вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення. Закон не вимагає, щоб докази були повними, але вони повинні бути такими, щоб слідчий суддя був впевнений в достатності підстав для підозри чи обвинувачення цієї особи, щодо якої обирається запобіжний захід. Вагомість доказів

про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення може певним чином визначати обрання такого запобіжного заходу як тримання під вартою. І навпаки, відсутність таких доказів може посіяти сумніви у доведеності участі підозрюваного у вчиненні цього злочину та сприяти обранню щодо нього більш м'якого заходу.

Тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується є найбільш суттєвою обставиною, яка впливає на вибір виду запобіжного заходу. З одного боку, при обранні запобіжного заходу необхідно враховувати санкцію статті КК, оскільки деякі запобіжні заходи до підозрюваного, обвинуваченого застосовувати не можна без наявності певних санкцій (позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк). З іншого, загроза застосування до підозрюваного, обвинуваченого тяжкого покарання у вигляді позбавлення волі, може наперед визначити необхідність застосування такого заходу як тримання під вартою.

На практиці досі існує тверде переконання, що якщо особа вчинила тяжкий або особливо тяжкий злочин, то до неї обов'язково треба застосувати тримання під вартою в якості запобіжного заходу. І слідчі, разом із прокурорами не рідко вносять клопотання про обрання саме цього запобіжного заходу до осіб, що вчинили такі злочини. Слід зазначити, що і судді також часто мотивують обрання найбільш суворого запобіжного заходу саме тяжкістю вчиненого, підозрюваним, обвинуваченим злочину.

Така пагубна практика не відповідає ні положенням КПК, а ні засадам гуманізму, справедливості та презумпції невинуватості особи. По суті, застосування тримання під вартою до особи лише за те, що вона підозрюється, обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину перетворює цей запобіжний захід на

міру попереднього покарання такої особи. Не можна розглядати тримання під вартою як певний вид покарання, воно повинно застосовуватися лише з метою та за наявності підстав, передбачених у КПК, а також якщо інші, більш м'які запобіжні заходи не зможуть запобігти ризикам, передбачених ст. 177 КПК. Така практика потребує негайного викоринення, бо інакше, це нівелює значення та мету всього інституту запобіжних заходів у кримінальному провадженні.

Вік і стан здоров'я підозрюваного, обвинуваченого обов'язково враховується при обранні запобіжного заходу. Так, якщо людина похилого віку і страждає хронічними хворобами то, як правило, для неї обирається більш м'який запобіжний захід. Щодо неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого закон обмежує застосування таких запобіжних заходів як затримання та тримання під вартою (ст. 492 КПК). Також, наприклад, наявність в підозрюваній, обвинуваченій особи тяжкої хвороби, інвалідності або нездатність самотійно пересуватися та її перебування на стаціонарному лікуванні, може стати приводом для обрання щодо такої особи запобіжного заходу, не пов'язаного із ізоляцією особи (особисте зобов'язання, особиста порука, передання під нагляд, тощо).

Стан здоров'я обов'язково враховується при обранні запобіжного заходу особі, щодо якої ведеться провадження по застосуванні примусових заходів медичного характеру. В залежності від характеру захворювання обирається або передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом, або ж поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають її небезпечну поведінку (ст. 499 КПК).

При обранні запобіжного заходу також враховується міцність соціальних зв'язків підозрюваній, обвинуваченій особи, тобто, де і з ким він проживає, чи є в нього сім'я, яка в нього родина, утримує він кого-небудь, чи є

у нього неповнолітні діти, подружжя, враховується коло його знайомих, час проживання у певній місцевості. Ці данні можуть певним чином характеризувати цю особу та спрогнозувати його можливу поведінку, що в свою чергу, сприятиме правильному обранню запобіжного заходу. Так, наприклад, якщо особи постійно проживає зі своєю сім'єю, має на утриманні двох неповнолітніх дітей та своїх старих батьків, то необхідно обирати до нього такий запобіжний захід, який з одного боку забезпечить досягнення мети його застосування, а з іншого, не перешкодить йому виконанню обов'язків щодо утримання своєї сім'ї.

Міцність соціальних зв'язків особи зі своєю сім'єю може свідчити, що така особа не буде переховуватися від слідства та суду, перешкоджати встановленню істини, і навпаки, їх відсутність або наявність міцних зв'язків із представниками злочинних груп чи організацій, свідчатиме про необхідність ізоляції такої особи із застосуванням тримання під вартою.

Також при обранні запобіжного заходу важливо з'ясувати наявність у підозрюваного, обвинуваченого місця роботи або місця навчання та його відношення до неї. Якщо неповнолітня особа ні де не навчається та не працює, це може свідчити про його антисоціальну поведінку, про ризик продовження нею злочинної діяльності та вчинення нових правопорушень, що обумовлює обрання до неї запобіжного заходу у вигляді наприклад, домашнього арешту або більш суворого. Якщо особа навчається або працює, то той же домашній арешт повинен застосовуватися з урахуванням часу навчання або праці, або повинна бути розглянута можливість застосування запобіжного заходу не пов'язаного із ізоляцією, наприклад, особиста порука керівників підприємства, де він працює.

Репутація підозрюваного, обвинуваченого має значення для оцінки потенційних ризиків вчинення ним дій, передбачених ст. 177 КПК та з урахуванням цього, обрання найбільш

оптимального запобіжного заходу. Для з'ясування репутації, особи у відношенні до якої застосовується запобіжний захід можуть бути використанні характеристики з місця роботи, навчання, проживання, свідчення родичів, знайомих, співробітників, дані, що свідчать про перебування підозрюваного, обвинуваченого на обліку у наркологічному, психоневрологічному диспансері, тощо.

Майновий стан підозрюваного, обвинуваченого також має певне значення при обранні запобіжного заходу. Так, якщо підозрюваний, обвинувачений володіє нерухомим і рухомих майном, якщо в нього є заощадження, то мало ймовірно, що він буде ухилятися від розслідування, або суду і йому треба обирати запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою, бо йому є що втрачати. З іншого боку, такий підозрюваний, обвинувачений може за допомогою наявних в його розпорядженні коштів спробувати підкупити свідків, потерпілого, експерта, вплинути на них, виїхати за кордон і сховатися від слідства та суду і навпаки, особа, яка нічим не володіє, навряд чи зможе це зробити. Тому майновий стан завжди оцінюється при обранні запобіжного заходу і в кожному разі індивідуально.

Також майновий стан підозрюваного, обвинуваченого враховується при визначенні можливості застосування та розміру застави як запобіжного заходу. Законодавець передбачив мінімальні та максимальні розміри застави за конкретну категорію злочинів за їх тяжкістю, а слідчий суддя, суд з урахуванням усіх обставин справи, в тому числі і матеріального стану підозрюваного, обвинуваченого, визначає конкретний розмір застави, якій повинен достатньою мірою гарантувати виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків та не може бути завідомо непомірним для нього (ч. 4 ст. 182 КПК). Крім того, новий КПК передбачив доволі прогресивне нововведення, яке повинно забезпечити ефективність цього запобіжного за-

ходу – можливість у виключних випадках призначення застави у розмірі, який перевищує вісімдесят чи триста розмірів мінімальної заробітної плати відповідно (ч. 5 ст. 182 КПК).

Наявність судимостей, якщо вони не погашені, завжди враховувалось при обранні запобіжного заходу як обтяжуюча обставина, тобто, це зазвичай свідчить про те, що особа не стала на шлях виправлення після притягнення до відповідальності і тому є потенційна небезпека (загроза) вчинення нею дій, передбачених ст. 177 КПК, що сприяє обранню щодо такої особи більш суворого запобіжного заходу. Така обставина може не братися до уваги у випадках вчинення особою раніше необережного злочину, або якщо новий злочин вчинено за необережності.

Дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше має також важливе значення для правильного і ефективного обрання запобіжного заходу. Так, якщо до особи, відносно якої обирається запобіжний захід, раніше вже застосовувався запобіжний захід і вона його порушила, то як правило, до неї застосовується більш суворий захід. Крім того, порушення умов застосування запобіжного заходу є підставою для застосування тримання під вартою у виключних випадках за менш тяжкі злочини (до 3 років позбавлення волі або навіть штраф понад 3 тис. неоподаткованих мінімумів доходів громадян - ст. 183 КПК). І навпаки, якщо особа дотримується умов та виконує всі процесуальні обов'язки у зв'язку із застосуванням запобіжного заходу, це може сприяти зміні запобіжного заходу на більш м'який.

ВССУ у своєму листі № 511-550/0/4-13 [5] наголосив, що у клопотанні про застосування запобіжного заходу слідчий, прокурор зобов'язаний надати інформацію про застосування до підозрюваного, обвинуваченого інших запобіжних заходів як у цьому кримінальному провадженні,

так і в інших кримінальних провадженнях (за наявності відомостей про їх застосування). Відповідні дані можуть бути надані стороною захисту та підлягають обов'язковому врахуванню при вирішенні поданого клопотання, оскільки впливають на достовірність підстав (ризиків) для застосування того чи іншого виду запобіжного заходу (п. 11).

При обранні запобіжного заходу також обов'язково враховується, скільки правопорушень на момент обрання запобіжного заходу вчинив підозрюваний, обвинувачений і чим більше йому пред'явлено повідомлень про підозру тим суворішим може бути запобіжний захід, який до нього застосують.

Розмір майнової шкоди, заподіяної правопорушенням, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, законодавець також зобов'язав враховувати при обранні запобіжного заходу. Якщо шкода або розмір прибутку, який можна отримати завдяки правопорушенню, великий, то і запобіжний захід повинен бути більш суворіший. Крім того, розмір шкоди та вагомість наявних доказів, якими ця шкода обгрунтовуються, враховується при визначенні розміру застави щодо підозрюваного, обвинуваченого.

ВССУ також у своєму листі № 511-550/0/4-13 [5] зазначив, що слідчому судді, суду слід мати на увазі, що перелік обставин, які слід враховувати при вирішенні питання про застосування запобіжного заходу, не є вичерпним та підлягає розширеному тлумаченню з огляду на фактичні обставини, встановлені у кримінальному провадженні (п. 10). А це означає створення законодавцем можливості для індивідуалізації питання про застосування запобіжних за-

ходів, тобто, будь-які інші життєві обставини, можуть бути враховані слідчим суддею, судом при обранні конкретного виду запобіжного заходу для конкретного підозрюваного, обвинуваченого. Наприклад, сприяння розкриттю злочину, вжиття заходів з відшкодування (компенсації) завданої потерпілому шкоди та інші пом'якшуючі обставини можуть свідчити про достатність застосування особистого зобов'язання чи домашнього арешту для запобігання ризикам, зазначеним в ст. 177 КПК.

Таким чином, з метою правильного та ефективного вирішення питання про застосування запобіжного заходу законодавець передбачив цілий ряд обставин, які повинні обов'язково враховуватися при обранні запобіжного заходу підозрюваному, обвинуваченому. Слід зазначити, що при застосуванні запобіжного заходу ці обставини можуть враховуватися як окремо, оскільки деякі з них можуть відігравати вирішальну роль при обранні того чи іншого виду запобіжного заходу, так і в сукупності приводити до висновку про необхідність його застосування.

Законність застосування запобіжних заходів залежить напряму від дотримання слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом загальних умов їх застосування: наявність розпочатого кримінального провадження та наявність у кримінальному провадженні підозрюваної, обвинуваченої особи або особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння. Для деяких найбільш суворих запобіжних заходів, пов'язаних з обмеженням права на свободу та особисту недоторканість особи, новий КПК передбачив ряд спеціальних умов для їх застосування, без дотримання яких, їх застосування стає неможливим і незаконним.

Список використаних джерел

1. Мельников В.Ю. Задержание подозреваемого. Проблемы применения данной меры процессуального принуждения / В. Ю. Мельников // Закон и право. – 2004. - № 10. - С. 40-45.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. -К.: Укр. енцикл., 1998. - Т. 4: Н-П.-2002. - 720 с.
3. Рыжаков А. П. Уголовный процесс: Учебник для вузов. - 2-е изд., изм. и доп. - М.: Издательство НОРМА, 2003. - 688 с.
4. Захарко А.В. Неізоляційні запобіжні заходи в кримінальному процесі України : монографія; за наук. ред. канд. юрид. наук, доц. А. П. Черненка / Андрій Володимирович Захарко. - Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра-ЛТД. - 2012. -204 с.
5. Лист Вищого спеціалізованого суду України № 511-550/0/4-13 від 04.04.2013 р. «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>

Мироненко О. В. Вплив спеціальних умов застосування та обставин, які при цьому враховуються, на обрання запобіжного заходу

В статті розглядаються загальні й спеціальні умови застосування запобіжних заходів та охарактеризовано кожен передбачену законом обставину, яка враховується при обранні цих заходів; визначено характер впливу спеціальних умов та обставин на обрання виду запобіжного заходу.

Ключові слова: запобіжний захід, види запобіжних заходів, кримінальне провадження

Мироненко А. В. Влияние специальных условий и обстоятельств, которые при этом учитываются, на избрание меры пресечения

В статье рассматриваются общие и специальные условия применения мер пресечения и охарактеризовано каждое предусмотренное законом обстоятельство, которое учитывается при избрании этих мер; определен характер влияния специальных условий и обстоятельств на избрание вида меры пресечения.

Ключевые слова: мера пресечения, виды мер, уголовное производство

Myronenko O. Influence of special conditions to application and circumstances, that in this case are taken into account, to the election of the preventive measure

The article discusses the general and special conditions of application of preventive measures and characterizes every circumstance provided by law, which are taken into account in the election of these measures; determined character of influence of special conditions and circumstances for election of the type of preventive measure.

Key words: a preventive measure, the types preventive measures, criminal proceedings